

درس ۲

	۱- درستی و نادرستی عبارات زیر را مشخص کنید.		
ص غ	الف) تداوم و تکرار منظم پدیده ها و عناصر طبیعی معمولا دل آزار و کسالت بار ند.		
ص غ	ب) با خوانش درست ابیات و جداسازی پایه ها در می یابیم که بعد از هر پایه، درنگی وجود دارد.		
۲- جاهای خالی را با واژگان مناسب کامل کنید.			
الف) درنگ های پایان هر پایه، ..... را به ما نشان می دهند.			
ب) چگونگی تفکیک پایه ها و خوانش بیت ها، نظم، ..... و ..... را به ما نشان می دهد.			
پ) وزن از توالی چند ..... تولید می شود که برای ..... نوای موسیقی کلام به کار می رود.			
۳- ارکان عروضی چیست؟			
۴- وزن شعر حاصل چیست؟			
۵- وزن چگونه تولید می شود؟			
۶- درک پایه های آوایی و لذت از موسیقی حاصل چیست؟			
۷- با توجه به بیت زیر خانه سوم از پایه های آوایی مصراع دوم بیت زیر را بنویسید.			
بته دارم که گرد گل ز سنبل سایه بان دارد بهار عارضش خطی به خون ارغوان دارد			
بُ تِ دَا رَم	کِ گِ رِ دِ گُل	زِ سُن بُلِ سَا	یِ بَانَ دَا رَد
۸- دو رکن میانی از پایه های آوایی مصراع زیر را کامل کنید.			
دست فلک ز کارم وقتی گره گشاید			
دَس تِ فَ لَک			گُ شَا یَد
۹- برای تعیین پایه های آوایی مصراع زیر جدولی طراحی کنید و هر پایه را در یک خانه ی آن بنویسید.			
پیشانی عفو تورا پرچین نسازد جرم ما			
۱۰- با توجه به آهنگ بیت « چرا چون لاله خونین دل نباشم که با ما نرگس او سرگران کرد »			
با ذوق خود پایه های آوایی مناسب غیر از واژه های بیت تولید کنید و در خانه های خالی بنویسید.			
چِ رَا چُن لَا	لِ خُو نِیْنِ دِل	نَ بَا شَم	
.....	.....	.....	

--	--	--	--	--

۱۱- وزن از .....چند.....تولید می شود.

چگونگی تفکیک پایه ها و خوانش بیت ها، نظم ..... و..... را به ما نشان می دهد.

۱۲- کدام گزینه از نظر یکنواختی و پیوستگی صدا با بقیه تفاوت دارد؟

- ۱- آواز بلبل   ۲- ترافیک خیابان   ۳- حرکت قطار   ۴- رژه سربازان

۱۳- صحیح یا غلط بودن عبارت های زیر را مشخص کنید.

★ در ادبیات فقط شعر آهنگین و موسیقایی است.

★ همسنگی پایه ها در شعر باعث لذت انسان می شود.

★ در شعر خانه ها به صورت منظم کنار هم قرار می گیرند.

★ درنگ های پایان هرپایه، مرز پایه های آوایی را به ما نشان می دهد.

۱۴- وزن شعر چگونه بوجود می آید؟

۱۵- با خوانش درست ابیات، مرز پایه های آوایی آن را مشخص کنید و هر پایه را در خانه خود قرار دهید.

گفتم غم تو دارم، گفتا غمت سرآید   گفتم که ماه من شو گفتا اگر برآید

به نام چاشنی بخش زبان ها   حلاوت سنج معنی در بیان ها

۱۶- بیت زیر را درست بخوانید و سپس پایه های آوایی را در جدول زیر بنویسید.

مکن پیش دیواز غیبت بسی   بود کز پشش گوش دارد کسی

۱۷- تداوم تکرار منظم پایه های آوایی شعر، به چه چیزهایی شباهت دارد؟ (۳ مورد)

۱۸- پایه های آوایی را در ابیات زیر کامل کنید.

هر که چیزی دوست دارد جان و دل بروی گمارد
هر که محرابش تو باشی سر ز خلوت بر نیارد

هَر کِ چی زی	جانُ دل بر		
		بَش تُ باشی	بَر نَ یا رَد

۱۹- دو مورد از ویژگی های کلام منظوم یا شعر را بنویسید.

۲۰- وجود نظم دیداری و شنیداری در بیت ها نتیجه چه عواملی است؟

۲۱- درک موسیقی شعر از طریق قرار گرفتن در فضای موسیقی شعر برای درک سبکی و سنگینی بار آوایی شعر با ----- حاصل می شود.

۲۲- با توجه به آهنگ بیت های داده شده، با ذوق خود پایه های آوایی مناسب را تولید کنید و آن را در جای خالی بگذارید.

در این درگاه بی چونی، همه لطف است موزونی
چه صحرایی، چه خضری، چه دریایی، نمی دانم

دَرین دَرگا	هَ مِ لَط فس	هَ بی چو نی	تُ موزونی
چ صَح را یی		چ خَض را یی	نِ می دا نم

۲۳- با خوانش درست بیت، رمز پایه های آوایی آن را در مصراع اول مشخص کنید. سپس خانه هایی به تعداد آن طراحی و هر پایه را در خانه خود قرار دهید.

عروس جهان گرچه در حدّ حسن است
ز حد می برد شیوه بی وفایی

۲۴- چگونه می توان دریافت که بعد از هر پایه، درنگی وجود دارد؟

۲۵- هر مصراع از بیت زیر از چند پایه آوایی تشکیل شده است؟

چشم دل باز کن که جان بینی
آن چه نا دیدنی است آن بینی

سؤالات تستی

۱- کدام یک از موارد ذیل از ویژگی های کلام منظوم و یا شعر نیست؟			
	الف) آهنگین و موسیقایی	ب) انتقال دهنده تداوم و تکرار منظم	
	ج) مسجع بودن	د) گوش نواز و دل نشین بودن	
۲- کدام یک از موارد ذیل همانند شباهت تکرار منظم پایه های آوایی شعر نیست؟			
	الف) تداوم شب و روز	ب) تداوم فصول	
	ج) تداوم حرکت منظم پای دوچرخه سوار	د) روشن و خاموش کردن لامپ	
۳- به هریک از خانه های شعر که برش آوایی ایجاد می کند ----- گویند.			
الف) بیت	ب) مصراع	ج) رکن	د) ردیف
۴- به توالی چند ضرب آهنگ که برای موزون کردن نوای موسیقی کلام به کار می رود ----- گویند.			
الف) آهنگ	ب) وزن	ج) قافیه	د) پایه
۵- مرز پایه های آوایی را چگونه می توان تشخیص داد؟			
الف) از طریق درنگ پایان هر پایه	ب) وزن هر مصراع	ج) یافتن قافیه در هر مصراع	د) لذت بردن از معنای شعر
۶- در کدام گزینه پایه های آوایی درست مشخص نشده است.			
الف) ز کوی یار می آید نسیم باد نوری		از این باد ار مدد خواهی چراغ دل برافروزی	
ز کوی یا	ر می آید	ن سی م با	د نو رو زی
ازین باد ر	مدد خاهی	چ را غ دل	ب رف رو زی
ب) خدایا تو دانی که بر ما چه آمد		خدایا تو دانی که ما را چه می شد	
خ دا یا	تُ دا نی	ک بر ما	چ آمد
خ دا یا	تُ دانی	ک ما را	چ می شد
ج: دل می رود ز دستم صاحب‌دلان خدا را		دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا	
دل می ر	وَد ز دَس تم	صاحب دِلان	خُ دا را
در دا کِ	را ز پِن هان	خاهد ش دا	ش کا را
د: اسپرش نخواهد رهایی ز بند		شکارش نجوید خلاص از کمند	
ءسی رَش	ن خا هد	ر ها یی	ز بند
ش کا زش	ن جو ید	خ لا جز	ک مند

۷- پایه های آوایی مصراع «هرکه چیزی دوست دارد، دل و جان بر وی گمارد» در کدام گزینه درست است؟			
الف) هر که چی زی / دوست دارد / جان دل بر وی گمارد			
ب) هر که چی / زی دوس تا / رد جان دل / بر وی گمارد			
ج) هر که چی زی / دوست دار / د جان دل / بر وی گمارد			
د) هر که چی زی / دوست دارد / جان دل بر وی / گمارد			
۸- وزن شعر در حقیقت حاصل چینش به سامان ----- است.			
الف) قافیه ها	ب) ردیف ها	ج) ارکان عروضی	د) سجع ها
۹- رکن اول و آخر بیت زیر از چند هجا تشکیل شده است؟			
الف) چهار- سه		ب) سه- چهار	
در کار گلاب و گل حکم ازلی این بود		کاین شاهد بازاری و آن پرده نشین باشد	
ج) چهار- چهار		د) سه- سه	
۱۰- کدام گزینه رکن دوم از مصراع دوم بیت زیر را نشان می دهد؟			
الف) عنکبوتی		ب) رادرو	
عنکبوتی را به حکمت دام داد		صدر عالم را درو آرام داد	
ج) رادروا		د) آرام داد	

۱۱- در کدام گزینه، تقسیم بندی پایه های آوایی مصراع «به دام دیو درافتی، دریغ آن باشد» درست صورت گرفته است؟

الف)			
بِ د ا مْ دِی	و دَرْفِ تِی	دَ رِی غ	اَن با شَد
ب)			
بِ د ا مْ دِی	و دَرْفِ تِی	دَ رِی غ اَن	با شَد
ج)			
بِ د ا مْ	دِی و دَر	ا ف تِی دِری	غ اَن با شَد
د)			
بِ د ا مْ دِی و	دَرْفِ تِی	دَ رِی غ	اَن با شَد

۱۲- با خوانش کدام بیت آهنگی متفاوت احساس می کنید؟

- الف) بیا با گل لاله بیعت کنیم   که آلاله ها را حمایت کنیم
- ب) برو شیر درتده باش ای دغل   مینداز خود را چو روباه شل
- ج) کسی کاو هوای فریدون کند   سر از بند ضحاک بیرون کند

د) در آن باران تیر و برق پولاد

میان شام رستاخیز می گشت

۱۳- پایه های آوایی بیت زیر با کدام بیت یکسان است؟

شاهد عهد شباب آمده بودش به // باز به پیرانه سر عاشق و دیوانه شد

- الف) قافیه و مغلطه را گو همه سیراب ببر
ب) هر نفس آواز عشق می رسد از چپ و راست
ج) ز کوی یار می آید نسیم باد نوروزی
د) ای ساریان آهسته ران کارام جانم می رود
- پوست بود پوست بود در خور مغز شعرا
ما به فلک می رویم عزم تماشا که راست؟
از این باد ار مدد خواهی چراغ دل برافروزی
وان دل مه با خود داشتیم با دلستانم می رود

۱۴- کدام گزینه یکی از پایه های آوایی بیت زیر است؟

«به ترانه های شیرین، به بهانه های رنگین بکشید سوی خانه مه خوب خوش لقا را»

- الف) شیرین
ب) خانه
ج) بکشید
د) خوش لقا

۱۵- در پایان کدام واژه درنگ پایه های آوایی بیت زیر نیامده است؟

بخت جوان یار ما، دادن جان کار ما قافله سالار ما، فخر جهان مصطفاست

- الف) جوان
ب) جان
ج) قافله سالار
د) جهان

۱۶- مرز پایه های آوایی کدام دو گزینه مشترک است؟

- الف) سوزد مرا سازد مرا در آتش اندازد مرا
ب) دریادلان راه سفر در پیش دارند
ج) جرمی ندارم بیش از این کز جان وفادارم تو را
د) هین سخن تازه بگو تا دو جهان تازه شود
- وزمن رها سازد مرا بیگانه از خویشم کند
پا در رکاب راهوار خویش دارند
ور قصد آرام کنی، هرگز نیازم تو را
وارهد از حدّ جهان بی حد و اندازه شود
- الف، ج
ب، ج، د
ج، الف، ب
د، ب، د

درس ۳

سؤالات تشریحی

۱- در بیت زیر دو رکن اصلی تشبیه را مشخص کنید.

چه زخم چو نای هر دم ز نوای شوق او دم که لسان غیب خوشتر بنوازد این نوا را

۲- نوع تشبیهات زیر را بنویسید. (گسترده - فشرده)

الف- قطره دانش که بخشیدی ز پیش متصل گردان به دریا های خویش

ب- اطفال شاخ را به قدوم موسم ربیع کلاه شکوفه بر سر نهاده است.